

A photograph of the Eiffel Tower in Paris, France, viewed from a low angle. The tower is the central focus, rising vertically against a clear blue sky. The foreground and sides are filled with trees displaying vibrant autumn foliage in shades of orange, red, and brown. The tower's intricate lattice structure is clearly visible. The overall scene is bright and scenic, capturing the beauty of Paris in the fall.

August 25-27, 2023
Paris - FRANCE

2nd INTERNATIONAL
PARIS
CONGRESS ON
APPLIED
SCIENCES

EDITOR
BOGDAN-CATALIN SERBAN

ISBN: 978-625-367-267-6

2nd INTERNATIONAL
PARIS CONGRESS ON APPLIED
SCIENCES

August 25-27, 2023 - Paris

EDITOR

BOGDAN-CATALIN SERBAN

All rights of this book belong to

IKSAD Publishing House Authors are responsible both ethically and juridically

IKSAD Publications - 2023©

Issued: 15.09.2023

ISBN - 978-625-367-267-6

CONGRESS ID

CONGRESS TITLE

2nd INTERNATIONAL PARIS CONGRESS ON APPLIED SCIENCES

DATE AND PLACE

August 25-27, 2023 – Paris

ORGANIZATION

IKSAD INSTITUTE

EDITOR

BOGDAN-CATALIN SERBAN

PARTICIPANTS COUNTRY (18 countries)

TÜRKİYE, ALGERIA, SAUDI ARABIA, PAKISTAN, AZERBAIJAN, ALBANIA,
ROMANIA, IRAQ, INDIA, GEORGIA, TUNUSIA, BRAZIL, MOROCCO, GREECE,
ITALY, BOSNIA AND HERZEGOVINA, GERMANY, SERBIA

Total Accepted Article: 110

Total Rejected Papers: 37

Accepted Article (Türkiye): 49

Accepted Article (Other Countries): 61

ISBN - 978-625-367-267-6

ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Anderi JEAN

Gas Petroleum University of Romania

Assoc. Prof. Dr. Betül Apaydın Yıldırım

Atatürk University

Assoc. Prof. Dr. Mevlut ALBAYRAK

Atatürk University

Dr. Ethem İlhan ŞAHİN

Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University

Dr. Terane NAGIYEVA

ADPU

Dr. German Prats

Dr. Julio Vena-Oya

Dr. Elvan CAFEROV

SCIENTIFIC AND ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Anderi JEAN

Gas Petroleum University of Romania

Prof. Dr. Mahire HÜSEYNOVA

Azerbaijan State Pedagogy University

Assoc. Prof. Dr. Betül Apaydın Yıldırım

Atatürk University

Assoc. Prof. Dr. Gönül SAMEDOVA

Azerbaijan State Pedagogy University

Assoc. Prof. Ruslan ABDULLAYEV

Azerbaijan National Academy of Sciences

Assoc. Prof. Dr. Mevlut ALBAYRAK

Atatürk University

Dr. Usman Ghani, PhD

Institute of Management Sciences Peshawar, Pakistan

Dr. Katarzyna Czech, PhD

Warsaw University of Life Sciences, Poland

Dr. Yuriy Danko, PhD

Sumy National Agrarian University, Ukraine

Dr. Olena Melnyk, PhD

Sumy National Agrarian University, Ukraine

Dr. Michal Wojtaszek, PhD

Warsaw University of Life Sciences, Poland

Dr. Maral Jamalova, PhD

Szent Istvan University, Hungary

Dr. Nicholas Imbeah, PhD

Takoradi Technical University Ghana

Dr. Harshavardhan Reddy Kummitha, PhD

Budapest Business School, Hungary

ONLINE PRESENTATIONS

27.08.2023 / HALL-3 / SESSION-3

PARIS LOCAL TIME

14 00 : 16 00

ANKARA LOCAL TIME

15 00 : 17 00

HEAD OF SESSION: **Prof. Dr. Şerife KARAGÖZOĞLU**

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assos. Prof. Dr. Melike Ertem	<i>İzmir Katip Çelebi University TÜRKİYE</i>	INVESTIGATION OF SELF-DIRECTED LEARNING READINESS LEVELS, LOCUS OF CONTROL, AND ATTITUDES TOWARD LEARNING IN UNIVERSITY STUDENTS
Exp. Nurs. Emine ÇİÇEK Prof. Dr. Şerife KARAGÖZOĞLU	<i>Sivas Cumhuriyet University TÜRKİYE</i>	SYSTEMATIC NURSING APPROACH TO MANAGEMENT OF THE PREGNANCY PROCESS, BASED ON ROY'S ADAPTATION MODEL
Exp. Nurs. Emine ÇİÇEK Prof. Dr. Şerife KARAGÖZOĞLU	<i>Sivas Cumhuriyet University TÜRKİYE</i>	EVALUATION OF PRIMARY HEALTH SERVICES: WITH THE DIMENSION OF NURSING PRACTICES
Assist. Prof. Dr. Türkan AKYOL GÜNER	<i>Zonguldak Bülent Ecevit University TÜRKİYE</i>	THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED STRESS LEVEL AND MINDFUL AWARENESS IN NURSING STUDENTS
Exp. Nurs. İlkay YURTSEVER Prof. Dr. Şerife KARAGÖZOĞLU	<i>Sivas Cumhuriyet University TÜRKİYE</i>	ROAD MAP IN THE CARE OF THE PATIENT WITH CANCER: NURSING THEORIES AND MODELS
Exp. Nurs. İlkay YURTSEVER Prof. Dr. Şerife KARAGÖZOĞLU	<i>Sivas Cumhuriyet University TÜRKİYE</i>	RESPONSIBILITIES OF THE NURSE IN SAFE BLOOD TRANSFUSION
Assist. Prof. Gülay YILDIRIM	<i>Trakya University TÜRKİYE</i>	SELF-CARE MANAGEMENT IN PATIENTS WITH TYPE 2 DIABETES
Spec. Nurs. Sevcan Özkan Prof. Dr. Şerife Karagözoğlu	<i>Sivas Cumhuriyet University TÜRKİYE</i>	A WOMAN WANTING TO BE HUMAN THROUGHOUT THE AGES: WITH A PHILOSOPHY AND NURSING PERSPECTIVE
Spec. Nurs. Sevcan Özkan Prof. Dr. Şerife Karagözoğlu	<i>Sivas Cumhuriyet University TÜRKİYE</i>	HUMANITY AND NURSING WITH A PHILOSOPHY PERSPECTIVE

Paris

Esra İNCE Barış KARAKAYA	ENHANCING FACIAL RECOGNITION PERFORMANCE THROUGH PIXEL-LEVEL NOISE USING CHAOTIC TRUE RANDOM BITS	313
Izabella Petre Marina-Adriana Mercioni Ion Petre	CERVICAL CANCER OR CERVICAL ENDOMETRIOSIS - CASE REPORT	322
Doğuş İLİKÇİ Emre SAKAN İrem PALABIYIK	DEVELOPMENT OF OZONE EFFECTING SYSTEM WITHOUT USING HARMFUL CHEMICALS	323
Yahya ALTINKAYNAK Buket AKCAN	OBESITY AND METABOLIC DYSLIPIDEMIA	325
Senay YILDIRIM-KAHRIMAN	ULTRA PROCESSED FOODS AND CANCER	331
Ivan Pavlovic	PRELIMINARY RESEARCH ON EQUINE PIROPLASMOSIS IN DOMESTIC MOUNTAIN HORSE IN SERBIA	340
Teuta MYFTIU (BUDLLA)	RELATIONAL ALGEBRA'S ROLE IN BUSINESS INTELLIGENCE IN ALBANIA	341
Nabila OUDJEDI DAMERDJI Leila NACERI	AB-INITIO STUDY OF STRUCTURAL AND OPTOELECTRONIC PROPERTIES ON HALIDE PEROVSKITE CSCDM3(M=CL, BR)	347
Yassmina Angar Salima Kebbouche-Gana	TRAITEMENT DES EAUX DE REJET INDUSTRIEL PAR VOIE MICROBIENNE	348
Sennur Akansel Hatice Kıran Çakır	RECREATIONAL USE OF URBAN FORESTS: EDİRNE SÖĞÜTLÜK URBAN FOREST AND SEARCH FOR NEW AREAS	349
Sennur Akansel Hatice Kıran Çakır	IN KIRKLARELİ YAYLA NEIGHBORHOOD	362
Ernest Shtepani Msc. Fatlinda Struga Msc. Kejsi Kuzari	SHRINKING CITY AND INFORMATION TECHNOLOGY:NEW POSSIBILITIESAUTHORS:	374
Neslihan ARSLAN Feride AYYILDIZ	SOCIAL MEDIA ADDICTION AND BODY IMAGE	375
Marilena Carbone	SYNTHESIS OF NiO NANOFLOWERS DECORATING PLASTIC ELECTRODES FOR NON-ENZYMATIC AMPEROMETRIC DETECTION OF H ₂ O ₂	383
Gülay YILDIRIM	SELF-CARE MANAGEMENT IN PATIENTS WITH TYPE 2 DIABETES	384
Sevcan ÖZKAN Şerife KARAGÖZOĞLU	HUMANITY AND NURSING WITH A PHILOSOPHY PERSPECTIVE	391
Sevcan Özkan Şerife Karagözoğlu	A WOMAN WANTING TO BE HUMAN THROUGHOUT THE AGES: WITH A PHILOSOPHY AND NURSING PERSPECTIVE	402
Senem Tezcan Ceren AĞIN GÖZÜKIZIL	BILBAO EFFECT: TRANSFORMATION THROUGH THE ARCHITECTURAL PROJECT	416

FELSEFİ BİR BAKIŞLA İNSAN VE HEMŞİRELİK

HUMANITY AND NURSING WITH A PHILOSOPHY PERSPECTIVE

Uzman Hemşire Sevcan ÖZKAN

Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Şerife KARAGÖZOĞLU

Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi

ÖZET

Yirminci yüzyılın en büyük düşünürlerinden biri olarak kabul edilen Ernst Cassirer'e göre, felsefe araştırmalarının en yüksek amacı, "Kendi"ni bilmedir ve bu amaç, en açık biçimde çağdaş felsefede dile getirilmektedir (akt. Arat, 1980). Dolayısıyla kendini bilme deyince insanı bilme aklımıza geliyor. Bu bağlamda kendimize şöyle bir soru sormak zorunda kalıyoruz; Peki İnsan Nedir? Felsefenin en yüksek amacı kendini bilmekse, kendini bilmenin, anlamının doğal yolu da İnsan nedir? sorusuna cevap aramaktan geçmektedir. Doğal olarak kaynağını insandan alan, yegâne uğraş alanı insan olan ve insanlık var oldukça var olmaya devam edecek olan hemşirelik mesleğinin de en yüksek amacı insanı anlamak olmalıdır. Bu bağlamda bu derleme bildiride felsefi bir bakış açısı ile insan ve insanın yaşamını var etme çabası içinde olan hemşirelik ele alınacak ve bu iki paradigma arasındaki ilişki incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: İnsan, Felsefe, İnsan Felsefesi, Hemşirelik

ABSTRACT

According to Ernst Cassirer, who is regarded as one of the greatest thinkers of the twentieth century, the highest aim of philosophical research is "Self-knowledge, and this aim is most clearly expressed in contemporary philosophy (cited in Arat, 1980). Therefore, when we say self-knowledge, we think of human knowledge. In this context, we have to ask ourselves a question; So What is Human? If the highest aim of philosophy is to know oneself, what is the natural way of knowing and understanding oneself? is to seek an answer to the question. The highest aim of the nursing profession, which naturally takes its source from human beings, whose only field of occupation is human, and which will continue to exist as long as humanity exists, should also be to understand human.

Keywords: Human, Philosophy, Human Philosophy, Nursing

GİRİŞ

Geçmişe baktığımızda dünya tarihi ve felsefe tarihi içinde insan konusu çok cazip bir konu olarak görülmüştür. Ancak geçmişte insan tek başına, herhangi bir şeye dayandırılmadan konunun öznesi olarak ele alınmamıştır. Bunun sebebi insanın bir kalıba sokulması/formüle edilmesinin imkânsız olarak görülmüş olmasıdır. Ayrıca insanın kendini bağımsız bir araştırma konusu veya çözülmesi gereken problemlerin ana unsuru olarak görememiş olması da bunda önemli bir faktördür. Antik çağda mitoloji, evrenin doğuşu hakkında dile getirdiklerinin yanında, insanın kendi Ben'ine ilişkin bir şeyler de öne sürmüş ve özellikle de Sokrates'le birlikte filozoflar, doğrudan doğruya insanın ne olduğu/neliğini araştırmaya yönelmiştir. Ancak Sokrates, insanın ne olduğunu araştırmamış, insan doğasının empirik nesnelere araştırıldığı şekilde araştırılmayacağını göstermek istemiştir. Aristoteles'e göre ise insan, edindiği bilgilerin temelinde doğal eğilimleri olan toplumsal bir hayvan olarak kabul edilmiştir. Felsefe tarihi içinde insanın ne olduğunu dışsal öğelerde aramanın yanlış olduğu görüşü ilk defa, Stoacılarla gündeme gelmiştir. İlk dönem Stoacılar arasında okulun kurucusu Kıbrıslı Zenon, Khryssippos, Kleanthes, Tarsuslu Zenon, Tarsuslu Antipater sayılabilir. Stoacılar göre zenginlik ve toplumsal ayrıcalık gibi faktörlerin insanın neliğini bulmaya çalışmada aydınlatıcı ve yol gösterici olmadığı, aksine insanı anlamada aklın öne çıktığı dile getirilmiştir. Ancak Orta çağa gelindiğinde bu görüş, ciddi bir biçimde eleştirilmiştir. Söz gelişi, Augustinus'a göre bu görüş, aklın gücünün abartılmasına dayandırılmış ve akıl, insanın neliğini ortaya koymada kullanılamaz bulunmuştur (Demir 2004).

Tüm bunlarla birlikte 19. yüzyıla gelindiğinde ise bu dönemde biyolojik düşünce, matematiksel düşünce karşısında zafer kazanmış ve bu dönemde yapılan araştırmalar, biyolojik düşünme biçimi tarafından belirlenmiştir. Bu yüzyılda biyoloji, tıp ve psikoloji bütün canlıları, insan da dahil parçalayarak incelemiş ve elde edilen bilgiler sayesinde insan hakkında birçok teoriler ve görüşler ortaya atılmıştır. Bu teorilerden ve görüşlerden en yaygın olanı Darwinist görüş olmuştur. Doğa bilimlerinin bu Darwinist görüşü öyle ileri gitmiştir ki, felsefe alanına dahil olarak Natüralist görüş ve bu görüşle ilgili bilime felsefi bir temel kazandırılmaya çalışılmıştır (Çarkı 2022, Mengüşoğlu 2015).

Tarih boyunca herhangi bir varlık alanında olduğu gibi insanın varlık alanını anlamak için ortaya atılan teoriler gerçekten insanı bağımsız, özgür bir varlık olarak gösterememiştir. Ancak zaman içinde ortaya atılan teoriler ve görüşler sonucunda insan kendini; gün gelmiş "ruh-beden" diyerek ayırmış, gün gelmiş Darwinist görüş kaynaklı olarak "primatlardan geldiğine" karar vermiş, gün gelmiş insanın "psiko-vital" bir varlık, "bio-psişik" bir canlı, "geist(ruh) ve bedenden oluşan bir canlı" olarak kabul etmiştir (Demir, 2004; Mengüşoğlu, 2015). Günümüze doğru gelindiğinde, yüzyılımızın düşünürlerinden olan Max Scheler geçtiğimiz yüzyılda teknolojinin, tıp ve biyolojinin devasa gelişmesi sayesinde insan hakkında geniş bilgiler elde ettiğini, ancak hayvan ve insanın varlık-yapısının tam olarak ortaya konulamadığı iddia etmiştir (akt. Tepe, 2020) Her geçen gün ortaya atılan yeni teoriler Darwinist görüşü de sarsmaya başlamış, hiçbir çağda bu kadar sorun olmayan insan konusu yüzyılımızda karşımıza büsbütün ortaya çıkan bir problem olarak görülmüştür (Çarkı 2022, Mengüşoğlu 2015).

Karl Jaspers'ın deyişiyle "*hayatlarını sadece ilkelere ve nicel ölçülere dayanarak yaşayanlar sadece bir makine hayatı yaşamaktadırlar*". (akt. Akalın, 1981). Karl Jaspers bir kitabında toplumda belli bir grup formalist insanın tıpkı bir makine gibi, işin kendisine bakmadan kâğıt üstünde, kalem efendisi tipinde yaşadıklarını belirtmiştir. Kuşkusuz bu yapıdaki insanın hizmet sunduğu insana bakışı da bundan öteye gidemeyecek, çok boyutlu

karmaşık bir bütünlüğe sahip olan insana olan bu bakış insanı anlama ve ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olamayacaktır (Mengüşoğlu, 2015; akt. Tepe, 2020). Dolayısıyla sağlık bilimlerin de insanı sadece nicel verilerle değerlendirmek doğru olamaz. Bu bağlamda odağında insan olan hemşirelik mesleği gelecek için hedef ve yönünü belirlerken insan kavramı için ideyi (düşünce) ve düşünme sistemi belirlerken insanın tarihsel bir varlık olduğunu, insanın 3 boyutlu zaman içinde yaşadığını, bu kapsamda şimdisini yaşarken geçmişinden bir şeyler getirdiğini, elindekilerle geleceğini şekillendirmeye çalıştığını, yapıp-ederken, tavır takınırken inanan bir varlık olduğunu ve seven bir varlık olduğunu hesaba katarak hastaya bakım hizmetini sunmalıdır (Atalay, 2023).

İnsan kavramı konusunda ortaya konulan görüşlerin hareket noktalarının farklı olması sebebiyle ulaşılan sonuçlar da farklılık göstermektedir. Bazı filozoflar tarafından bu durumun sakıncalı olduğu ve insanlarda düşünsel kargaşaya yol açabileceği savunulmuştur. Biz de bu derleme çalışmamızda düşünsel kargaşalara yol açan insan görüşlerinden uzak durarak ve skeptiklerin (şüpheyi düşünmenin merkezine koyan anlayış) savunduğu gibi kendini-bilme'nin kendini gerçekleştirmenin ön koşulu olduğu fikrinden yola çıkarak insanı varlık-sferi (varlık küresi-bütünü) içinde tanımaya çalışmayı ve sağlık profesyonellerinin de hem bir insan olarak kendilerini hem de hizmet verdikleri insanı anlamalarında onlara ışık tutmayı hedefledik

İNSAN FELSEFESİNDE ANTROPOLOJİK TEORİLER

Bu yüzyılımız da insanoğlu atom altı parçacıkları bulmuş, karınca hakkında bilgiler edinmiş, binlerce türde bitki ve hayvan çeşidine isimler vermiş. Ancak insanoğlu kendisinin ne olduğu hakkındaki iddiaların ötesine geçememiştir. Mengüşoğlu'na (2015) göre insan ilk kez çağımızda kendisine, kendi problemi ve fenomenlerine dönmüş, kendi kendisini özel bir felsefe dalının araştırma konusu yapmıştır. Bu alana "Felsefi Antropoloji" adı verilmektedir. Biz de bu kapsamda çalışmamızda ontolojik temellere dayanıp, fenomenlere göre hareket ederek insan fenomenlerinin varlık değerleri/koşulları ile sıkı bir bağı olduğu konusunu inceleyeceğiz. Bugünün felsefi antropolojisine, Kant'tan sonra Hegel, Marx, Schopenhauer, Nietzsche de katkıda bulunmuştur. Ayrıca Descartes, Pascal, Hume da unutulmamalıdır. Tarih boyunca her büyük filozof kendi düşünce sisteminin içinde antropolojiye katkıda bulunmuştur. Ancak biz çalışmamızda geçtiğimiz yüzyılda yaşamış olan felsefi antropolojinin kurucusu ve önemli filozoflarından Max Scheler ve yine çağımızın önde gelen felsefecilerinden biri olan Takiyettin Mengüşoğlu ayrıca insana bakışıyla her filozofun onun görüşünü temel aldığı ya da etkilendiği Immanuel Kant'ın görüşlerinden de faydalanacağız. Tarihte insanın varlık alanlarını belirlemek için birçok teorik çerçeve ortaya konulmuştur. Bu bağlamda biz de insanın varlık alanlarını değerlendirmek için en önemlilerinden olan birkaç teoriye değineceğiz.

1. Gelişme Psikolojisi Teorisi

Gelişme psikolojisi teorisi arkasını Darwinizme dayamış en önemli teoridir. Gelişme piramidinin en alt basamağında bulunan organik alandan, piramidin en üst basamağı olan psişik alana kadar yükselerek giden, kesintiye uğramayan, kopmayan bir gelişme piramidini kabul eder. Biyoloji alanında Darwin'in devrim niteliğindeki bu teorisi büyük kabul görmüştür. Darwin bu gelişme çizgisinin tek hücreli canlılardan başlayıp, çok hücreli gelişmiş canlılara kadar devam ettiğini savunmuştur. Daha sonra genç bir bilim olan psikoloji de biyolojiyi örnek alarak Darwinizmi psişik alanda da kanıtlamaya çalışmıştır. Psikoloji hedefini büyütürken insanı da piramidin içine almış ve diğer canlılara

dahil etmiştir. Bu teorisini kanıtlamak için piramitin en alt basamağından, en üst basamağına kadar algı, zekâ ve bellek gibi durumların gelişimi incelenmiştir. Bu sırada da çok önemli deneyler gerçekleştirilmiştir. Wolfgang Köhler'in 1921 Tarihli "Şempanzelerin Zekâsı Üzerine Değerlendirme" kitabı da Köhler'in 1914-1920 tarihleri arasında Tenerife'de şempanzeler üzerine yaptığı araştırmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Kitabın amacının, dönemin bilimini yoğun etkisi, hatta baskısı altına almış, her şeyi rastgelelik ve koşullama yolunu seçerek açıklamak isteyen ampirist bakışı tartışmak istediğini yazmıştır (Mungan 2021). Köhler'in yolu açmasıyla deneylerin ardı arkası kesilmemiştir. Yapılan tüm bu deneyler sonucunda en nihayetinde bilim alanında insanla hayvan arasında ancak bir derece farkın bulunabileceği kabul edilerek yoğun tartışmalar ve eleştirilere kapı aralanmıştır (Çıvgın 2003).

2. Geist Teorisi

Darwinci teorisyenlerin etkisi altında kalan bilim o zamanlar insanla hayvan arasında sadece bir derece fark olduğunu kabul etmekteydi. Fakat bu Darwinci görüşün zayıf ve eksik noktalarını gören filozoflar, insanla hayvan arasındaki apayrılığı kanıtlamak için yollar aramıştır. Beklendiği gibi bu yol biyoloji ve psikolojinin alanından geçmemiştir. İşte tam bu çıkmazların ortasında yüzyılımızın felsefi antropolojisinin kurucusu olarak kabul edilen Max Scheler, insanı hayvandan ayıran, insanı insan yapan onun psiko-fizik varlığını doğa üstüne çıkaran Geist (Tin/Ruh)'tır diyerek görüşünü bildirmiştir. M. Scheler, 1913-1914 yılında yayımladığı kitabında düşüncelerini şöyle anlatır: "*İnsan biyolojik bir varlık olarak hayvandan ayırt edilemez; "çünkü insan için, biyolojinin temele inen bir varlık kavramı yoktur; canlı varlıklar arasında bulunabilecek biricik varlık sınırı, biricik değer sınırı, birer canlı varlık olan ve genetik, sistematik bakımdan kesintisiz olarak birinden ötekine geçilen insanla hayvan arasında değil, ancak kişi ile organizma arasında, geist varlığı ile canlı varlık arasındadır. Böylece hiç olmazsa "insanın kozmostaki yeri problemi" açık bir şekilde gösterilmiş oldu".* (akt. Tepe, 2020). Eski Yunanlılar da böyle bir düşüncüyü savunmuştur. Fakat onlar geist yerine "logos" denilen "akıl" kavramını kullanmış ve mantık yönünden hareket etmiştir.

M. Scheler "İnsanın Kozmostaki Yeri" isimli kitabında insanı dual bir varlık olarak iki alana ayırır: 1. Psikovital varlık; 2. Geist-varlığı. Scheler, insanı iki alana "bölmekle, geist ve basamaklar teorisinin temellerini atmış oldu; antropolojisini de bu temeller üzerine kurdu. İnsan ve hayvan psikovital varlık yanları bakımından dört basamaktan oluşur: 1. Vital tepki; 2. İçgüdü; 3. Bellek; 4. Zekâ. İnsan hakkında önemli teoriler ortaya koyan Kant'ta insanı dual bir varlık olarak görmektedir. Scheler de tıpkı Kant gibi insanı hayvandan ayıran, onu otonom bir varlık yapan Geist'a sahip olması ile varlık alemi içinde ayrı bir yere koymuştur. (Mengüşoğlu 2014).

3-Biyolojik Teori

Scheller, Geist teorisini ortaya atarak, insanı dual bir varlık olarak göstermiştir. Felsefi antropolojinin gelişimini sağladığı dönem II. Dünya Savaşı'nın ortalarına denk gelmektedir. Almanya da II. Dünya Savaşı'nın etkisiyle her şey politik bir anlam içinde yorumlanmaya başlamıştır. Zaten tam da bu sırada Scheler'in teorisi eleştiri almış ve antropolojinin insan fenomenlerinden uzaklaştığı görülmüştür. Scheler'in teorisinin sarsılmaya başlaması ve felsefi antropolojide de ırk antropolojisi üzerine araştırmaların yoğunlaşmasıyla birlikte ırk teorisi ortaya konulmuştur. II. Dünya Savaşı'nın ortasında hem Scheler'in teorisi hem de ırkçılık teorisine savaş açan yeni bir teori ortaya atılmıştır.

Bu teori, Arnold Gehlen'in teorisidir. Schopenhauer'den faydalanan bu teori; Schelerin ruh ve beden ikilisini yadsıyarak, Geistte temellenen görüşü tersine çevirerek biyolojiye temellendirdi. Bu bağlamda Gehlen biyolojiyi 1-İnsan biyolojisi, 2-Hayvan biyolojisi olarak ayırmıştır. Arnold Gehlen önce morfoloji bakımından insanla hayvanı birbiriyle karşılaştırmıştır ve *“Morfoloji bakımından insan yüksek memeli hayvanlarla karşılaştırılırsa, onun bir “eksiklikler-varlığı” olduğu görülür; insanın organları belli bir işlev ile özelleşmemiştir. İnsanda bir organ ikelliği vardır”* söylemini kullanmıştır (akt. Döver, 1970). Gehlen insanı soğuktan koruyacak tüylerinin olmaması ve hayvanlar gibi duyularının keskin olmaması ile eksik bir varlık olarak değerlendirmiştir. Gehlen çalışmalarına hiç ara vermeden insan ile hayvan arasındaki farklılıkları ortaya çıkarmak için sürekli araştırmalar yapmış olup, en nihayetinde doğanın bir ürünü ve yaşam-bilimsel bir evrimin sonucu olan insan ile hayvan arasında özde bir fark olmadığını, sadece biyolojik bir farkın bulunduğunu iddia etmiştir. Ayrıca bu fark bir derece farkı olmayıp, yapısal bir fark olarak nitelendirilmiştir. Aslında Gehlen Scheler'in geist teorisini aşırılığa kaçtığı için eleştirerek yola çıkmış olsa da kendisi de insanı salt biyolojik bir varlık olarak kabul etmesi ile bu aşırılığı devan ettirmiştir (akt. Döver 1970; Mengüşoğlu 2014).

ONTOLOJİK TEMELLERE DAYANAN ANTROPOLOJİ VE HEMŞİRELİK

Çalışmamız da buraya kadar incelediğimiz ancak eleştirmedığımız antropolojik teorilerin hepsi psikoloji, biyoloji ve metafizik gibi farklı bilimlerden temel almıştır. Ancak biz çalışmamıza başlarken ontolojik temellere dayanarak insan konusu üzerinde duracağımızı belirtmiştik. Bu bağlamda hemşirelik için insan önemliyse doğal olarak insan fenomenleri de önemlidir. Hem Felsefe'nin hem de Hemşireliğin kavram analizi içinde sıkışıp kalmaması için insanın varlığının kanıtı, kendini ifade etme biçimi, yaptığı eylemler ne görmezden gelinebilir ne de anlamsız bulunabilir. Bunun için Mengüşoğlu'nun deyişiyle *“fenomenlerin (varlık alınının özü) yakası bırakılmamalıdır”* (Mengüşoğlu, 2015). Bu açıdan bakıldığında, hemşirelik mesleği için ontolojik temellere dayalı insan felsefesi büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda Kant'ın görüşlerini anlamak hemşirelik mesleğinin ontolojik görüşüne katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır.

KANT'IN TEORİSİNDE ONTOLOJİK TEMELLERE DAYANAN ANTROPOLOJİ

Şimdiye kadar gördüğümüz teorilerin hepsi farklı bilim alanlarından temel almıştır. Fakat Kant bu bilim alanlarının bakış açısından da öteye giderek, insanı anlama ve anlamlandırma sürecinde bakım, eğitim, etik, vicdan, devlet kurma, başarıma, amaç edinme, öğrenme gibi insanın yapıp etmelerinden hareket etmiştir. Kant'a göre insan bağımsız bir varlıktır ne doğa tarafından yönetilmekte ne de hayvanlardaki gibi özelleşmiş yapıları bulundurmaktadır. Kant insanı ahlaki bir varlık ve özgürlüğün taşıyıcısı- otonom olarak gören ilk filozoftur. Kant, bugün bile çalışmalara yön verecek esaslı görüşleri ile antropolojiye büyük katkılarda bulunmuştur (Mengüşoğlu, 2015). Kant'a göre insan dual bir varlıktır. İnsan bir tarafı ile doğal bir varlık, diğer tarafı ile de akıl varlığıdır. İnsan doğal varlığı ile doğa yasalarına bağlıdır. Akıl varlığı yönü ile insan olma, özgür-otonom olma özelliklerine sahiptir. Doğa yasalarına bağlı olmak demek heteronom olmak anlamına gelmektedir. Kant insanı otonom ve heteronom olarak ikiye ayırmıştır. Zaten bir teoride antropolojiden söz edilebilmesi için insanın bir tarafının otonom olması gerekmektedir. Öte yandan otonom olmayan insan tarafında antropolojiden değil, zoolojiden bahsetmek gerekirdi ki, bu da Darwinist bir görüş olurdu (Mengüşoğlu, 2014).

Bütün bu anlatılanlardan sonra Kant'a göre insan nedir? Sorusunu sorabiliriz. Kant'a göre insan doğal varlıkla akıl varlığının birleşmesidir. İnsan imkanlar dünyasıdır ve imkanların gerçekleşip gerçekleşmemesi kendine bağlıdır. İnsan hayvanlar gibi doğuştan yüklü bilgilerle dünyaya gelmemektedir. Çünkü doğa insanın mekanik düzeni aşan her şeyi kendisinin meydana getirmesini ve içgüdüye bağlı kalmadan akli sayesinde amacına ulaşmasını istemiştir. Doğa insanın her şeyi kendi imkanlarıyla yapmasını istemiş, bu yüzden ona ne aslanın pençesini ne de yılanın zehrini vermiştir. İnsan doğada eksiklikler varlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsan tarih boyunca edindiği bilgi ve beceriyi bir sonraki kuşaklara eğitim yoluyla aktarmaktadır. Ontik bakımdan varlığı anlaşılmalıya uygun olan insan parçalanmaz bir bütündür. Ancak bütün halinde ele alınır anlaşılabilir. Yoksa diğer türlü gelişmiş güzel bir yaklaşım olur. İnsan tavırlar sergilerken, yapıp-ederken başka insanlarla iletişime geçerken gelişmiş güzel davranmaz. O var olma-şartlarında belirleyici olan değer fenomenlerin de odaklandığı tavırlarında, işlerinde bütünlüğü ile ortaya çıkar. Kant'a göre bütünlüğü ifade eden fenomenler demek "insan olarak" anlaşılmasını sağlayan fenomenler demektir (Kuçuradi 1995, Mengüşoğlu 2015).

Bu bağlamda hemşirelik felsefesi ve bakış açısına göre de insan ruh ve beden ikilisi olmaktan öte biyo-psiko-sosyo-kültürel ve spiritüel boyutları ile diğer canlı aleminden çok ayrı özelliklere sahip, her bireyin şahsına münhasır ve biricik olduğu ve sağlık alanında da bu boyutları ile gereksinimleri karşılanması gereken bir varlık olarak ele alınmakta ve değerlendirilmektedir. Hemşirelik günümüzde insanı sadece biyolojik bir varlık olarak görmeyip, insanı insan yapan diğer boyutlarını da bir bütün olarak ele almakta ve bu alanlara yönelik tüm sağlık bakım gereksinimlerini bireyin ihtiyaçları doğrultusunda karşılama çabasını göstermektedir (Atalay, 2023; Hall, 1996).

İNSANIN VARLIK FENOMENLERİ

Hemşirelik mesleği icra edilirken insanın varlık dünyasındaki özelliklerinin anlamlandırılmasına yardımcı olacak fenomenlerin bilinmesine ve bu fenomenler çerçevesinde bakımın organize edilmesine gereksinim vardır. Bu bağlamda bu fenomenlerin neler olduğuna bakmak kuşkusuz büyük önem arz etmektedir.

1-Bilen Bir Varlık Olarak İnsan

Gnoseoloji Bakımından Bilgi

Gnoseoloji genellikle kendi koşulları ve sonuçları içinde bilgi olayını (fenomenini) inceleyen felsefenin bir alt bölümüdür. İnsanda bulunan fenomenlerden biri bilgi fenomenidir. Gnoseoloji insanı bilginin taşıyıcısı, yaratıcısı olarak görür. Ancak bugünün bilgi teorisinin antropolojik temellere dayandığı söylenemez. Çünkü bilgi ile yaratıcısı olan insan arasında sıkı bir bağ vardır; bu bağın koparılması gerekir. Bilgi ile insan arasındaki bağı Nietzsche de Goethe'den aldığı şu sözlerle ifade etmiştir: "*Yapıp etmelerimi zenginleştirip canlandırmadan sadece bana bir şeyler öğretmek isteyen her bilgiden nefret ediyorum*" (Mengüşoğlu, 2015). Fakat bilginin yapıp etmeleri etkileyebilmesi için, bilginin kendisinin de bir yapıp-etme olması, insanla bilgisi arasında bir bağın bulunması gerekir. Ancak günümüz bilgi teorisi, bilgi fenomenini insan fenomenlerinin içinden kopararak bilgiyi sadece süje-obje arasındaki ilişki olarak ele almaktadır. Oysa bilgi teorisi, bilgi fenomenini içine kök saldı hayat ilişkilerinden insanın "varlık-köşullarından" koparmamalıdır. Ancak günümüzde bilgi teorileri, bilgi fenomenini hayattan o kadar uzaklaştırmaktadır ki, en sonunda insan dünyada yapıp edilenlerin kendisi tarafından ortaya çıkarılan bilgidir kaynaklandığına şüphe eder hale

gelmiştir (Mengüsoğlu 2015; akt. Tepe, 1998).

Bu bağlamda hemşirelik geçmişte geleneksel olarak doğa bilimlerinin teorilerinden yola çıkmış ve bu teorilere güvenmiştir. Hemşirelik bilgisinin oluşturulmasında daha çok deneysel yaklaşımlar tercih edilmiştir. Ancak zaman içinde modern hemşirelik bilgi ve teorilerinin oluşturulmasında, insana bütüncü yaklaşım gereği sadece niceliksel araştırma yöntemlerinin yeterli olamayacağı anlaşılmıştır. Bu bilgi fenomeninden hareket ile “kendi yaratıcısı olan insanın damgasını taşımak zorundadır” ilkesi doğrultusunda hemşirelik alanında gerçekleşen bilimsel bilgi üretim süreçlerinin uygulama alanlarının ihtiyaçlarına cevap verebilir ve yaşanan bakım problemlerine çözüm üretebilir nitelikte olması temel bir zorunluluktur. Bu bağlamda hemşirelikte akademik ve klinik uygulamada yer alan profesyonellerin ortak bir paydada buluşması (Karagözoğlu, 2006; akt. Tepe, 1998; Velioğlu, 1999;) ve adeta bir elmanın iki yarısı olacak şekilde bilgi üretmesi ve ürettiği bilgiyi sağlık bakımı hizmetlerinde kullanması gerektiği söylenebilir.

Hemşirelik uygulamalı bir bilim olması sebebiyle dinamik bir yapıya sahiptir. Sadece insan topluluğunun yaşantısı ile değil tek bir bireyin yaşantısıyla da ilgilenir. Bu çerçevede bilgi ile yaratıcısı olan insan nasıl ayrılmaz bir bütün ise hemşirelik de kaynağı olan insanla ayrılmaz bir bütündür (Karagözoğlu, 2006; Özkan ve Karaca, 2014).

Antropoloji Bakımından Bilgi

Bilgi antropolojik açıdan incelendiğinde yeni bir anlam ve yeni bir önem kazanır. Antropolojiye göre bilgi her bir alan için insanı insan yapan, hayatta kalmasını sağlayan ve her şeyi başarmasına imkân veren temel enstrümandır. Bilgi bu sebeplerle insanın varlık-koşulları arasında yerini almıştır. Bilgi insanda bulunan diğer varlık sferleri ile sıkı bir ilişki içindedir. Platona göre bilgi bir “symploche”, bir örgüdür. Bu örgü insanın kendisi, doğa olayları, işi kısaca dünya hakkındaki görüşüdür. Bilgi hayatla yan yana yürür. Bilgiyi insandan varlık-sferlerinden koparmak imkânsız, fenomenlere aykırıdır. Bilgi 1. Somut bilgi; 2. Soyut bilgi olmak üzere ikiye ayrılır (Mengüsoğlu, 2015; akt. Tepe, 1998)

Bilgi somut bilgi olduğu zaman hayatı etkiler yön verir ve hayata değer katar. Değer sferleri ile ilişki içinde olur. Fakat bilgi varlık sferlerinin içine girmiyorsa, onların dışında kalıyorsa, var olanla ilişkisi yok ise, o zaman bilgi hayatı etkilemez, hayatın yanı başında yürür, ancak insanla, toplumla, toplumun problemleriyle ilgilenmez (Mengüsoğlu,2015). Mengüsoğlu’na (2017) göre; bilginin taşıyıcısı ister tek bir insan olsun, isterse bir topluluk olsun böyle bir bilginin taşıyıcısının hayatı da kaotik bir durumdadır. Böyle bir durumda bilgi, taşıyıcısı yahut taşıyıcıları için gereksiz, boşuna bir yük ve lüks bir şey olur. Dolayısı ile her lüks şeyde olduğu gibi, insan bunsuz da olabilir. Kant’ın da dediği gibi insan kendi değerini kendisi belirler. Bilgi sahibi olmayan kendini yetiştirmeyen insan ya da toplumda kaos, depresyon, mutsuzluk gibi durumlar sık görülür. Bu durumda somut bilgi ortadan kalkar, sonuçta somut bilginin en büyük özelliği olan hayata yön vermesi ve düzene koyması süreci ortadan kalkar. Somut bilginin karşı kıyısında yer alan soyut bilgide en büyük kaygı faktörü “Değerler nedir?” sorusudur. Soyut bilginin bir varlık karakteri var mıdır? sorusu soyut bilgi teorisyenini “Değerler hakkında” felsefe yapmaya zorlar. Sonuçta Hayat nedir? Bilgi teorisi hayatı nasıl kavrayabilir? soruları ile “hayat felsefesi” adını alan felsefi düşünce de hayat “hakkında” felsefe yapmaktan başka bir şey düşünmez.

Hemşirelik disiplinde üretilen bilgiyi antropolojik açıdan ele aldığımızda, var olan

bakım bilgisinin yaşanan mevcut sorunlara çözüm getirme niteliği taşıması mutlak bir gerekliliktir. Bu bağlamda sistematik ve bilimsel bir problem çözme yöntemi olan hemşirelik süreci doğrultusunda ve kanıt temelli bilgiye dayalı uygulamalar ile bireylerin sağlık bakım gereksinimlerinin karşılanması (Karagözoğlu,2006; Ünsal, 2017) hemşireliğin ana rotasını oluşturur.

2-Yapıp-Eden Bir Varlık Olarak İnsan

İnsan eylemde bulunan çeşitli davranışlar gösteren, olaylar karşısında çeşitli hareketlerde bulunan kısacası yapıp-eden bir varlıktır. Günümüz bilimi insanı değerlendirirken, bu gözden bakmamış ve insanı sadece bilgi süje'si olarak değerlendirmiştir. Oysa Felsefi Antropoloji süjeden değil, insanın varlık-bütününden hareket etme ve her çeşit bilgiyi de bir eylem, hem de değerlerle işlenmiş bir eylem olarak ele alma anlayışını benimsemiştir. Bu bağlamda Felsefi Antropoloji insanın yapıp-etmelerinin, ister etik açıdan, isterse dini açıdan olsun, felsefi, günlük bilgi ya da herhangi bir bilim kaynaklı olsun varlık-yapısında bir değişikliğe neden olmadığını ileri sürmektedir (Mengüşoğlu, 2015).

Felsefi Antropoloji odaklı bir bakış açısıyla hemşirelik bakım faaliyetlerini değerlendirdiğimizde, sistematik ve bilimsel bir problem çözme yöntemi olan hemşirelik süreci doğrultusunda ve kanıt temelli bilgiye dayalı olarak yürüttüğümüz tüm bakım faaliyetlerimizin insanın yaşamını var etme ve yaşam kalitesini artırmaya yönelik olduğunu görürüz. Bu anlamda sağlık ekibinin içinde vazgeçilmez bir noktada yer alan hemşirelik yapıp ederek varlığını sürdüren insana var olduğu sürece sunduğu bakım hizmeti ile destek vermeye ve onu güçlendirmeye devam edecektir (Atalay, 2023).

3-Değerleri Duyan Bir Varlık Olarak İnsan

İnsan hayatı ve eylemleri rastlantısal olarak değerlendirilemez, hayat ancak amacı belli olan yapıp-etmelere, bunlar için gerekli olan kararlara dayanır, yoksa insanın yaşamasına olanak kalmaz; insanın içinde bulunduğu durumlar onu silip süpürür (Atalay, 2023). İnsan günlük hayat içinde milyonlarca karar vermek durumunda kalmaktadır. İnsan yaşadığı sorunların üstesinden gelmek için sonsuz bir güce sahip değildir. O zaman insana kararlarını verebilmesi, onları sıraya koyabilmesi için yardımcı bir “organ” a ihtiyacı vardır. Bu organ değer organı yani değer-duygularıdır. İlk kez Nietzsche değer problemine açıklık getirmiş ve değer kavramını somut olarak göstermiştir: Değerler insanın yapıp-etmelerine yön verir ve yapıp-etmelerini yönetir. Eğer bu değerler saf dışı kalırsa insan tıpkı bozuk bir makine gibi hareket eder (Yılmaz, 2022). Örneğin günümüz insanında yapıp-etmelerde ahlak değerlerinin saf dışı kaldığı durumu düşünürsek kaos kaçınılmaz olur.

Değerleri duyan bir varlık olan insana özgü üç değer grubundan söz edilebilir: 1. Yüksek değerler; 2- Araç değerler; 3. Davranış değerleri. Yüksek değerler grubuna sevgi, nefret, bilgi, doğruluk, yalancılık, masumluk, saflık, dürüstlük, dostluk, hak ve haksızlık, adalet, güven, güvensizlik, inanma, söz verme, saygı, şeref, iyi ve kötü gibi değerler girer. Araç değerler grubuna ise ilgi ve çıkarın değerleri, yarar, çıkar, kuşku, çekememezlik, kıskançlık ve vital değerlerle her türlü maddesel değerler ve benzerleri dahil edilebilir. Üçüncü değer grubuna modanın, zevkin, alışkanlığın değerleri, temelini toplumun sosyal yapısında, ulusların geleneklerinde bulan davranış ve görgü kurallarına yönelik değerler girmektedir.

4-Tavır Takınan Bir Varlık Olarak İnsan

İnsan tavır takınan bir varlıktır. Tavır takınmak demek herhangi bir durumun yanında veya karşısında olmak demektir. Bu tavır takındığımız durum bizim çevremizdeki olay ya da durumlar, hayatımızdaki fenomenlerle ilgili olabilir. Bu durumlar arasında hastalık, ölüm, kaza, yaşadığımız travmalar sayılabilir. Tavır takınma, açık tavır takınma ve kapalı tavır takınma diye ikiye ayrılır. Bu iki tavır takınma şekli de insanın başına gelen olaylarla mücadele edebilmesi için onun daha önce bilen, yapıp-eden, değer duygusuna sahip olan bir varlık olmasını gerektirir (Atalay, 2023; Mengüşoğlu 2015). Eğer insan bilen bir varlık olmasaydı, o zaman o ne hayat durumlarından yana ne onlara karşı tavır takınabilir ne de onlarla hesaplaşabilirdi. O zaman insan aktif olamayan, hep pasif kalan, uykuda bir varlık ya da günümüz toplumundaki insanlar arasında yaygınlaşan durumlarda olduğu gibi kaos ve depresyondan kurtulamayan bir varlık haline gelirdi. Tavır takınmak, harekete geçmenin, yapıp-etmenin başlangıcıdır. Çünkü bir şeye, birisine karşı tavır takınmak demek harekete geçmeyi gerektirir. Kapalı tavır takınma, açık tavır takınmaktan farklıdır. Aralarında şöyle bir fark vardır: Açık tavır takınmada verilen karar gerçekleştirilir; oysaki kapalı tavır takınmada böyle bir eylemden söz edilemez. Gelecek bir zamanda gerçekleştirilmesi gereken her tavır takınmanın gerçekleştirme olanakları iyice düşünülüp taşınmış, hesap edilmiş olmalıdır. Böyle bir tavır takınma, insanın hayatının iç-sferine ait olan, kapalı bir tavır takınma olarak kalır, yani böyle bir tavır takınma görünüş alanına çıkmaz.

Tavır takınan bir varlık olarak insana sağlık bakım hizmeti sunan hemşirelerin de profesyonel ve etik değerler doğrultusunda birey yararına tavır takınması ve eylemlerini bu doğrultuda gerçekleştirmesi esastır. Sağlık hizmetlerinin temel hedefi öncelikle zarar vermeme ve yarar sağlamadır (Atalay, 2023).

5- Tarihsel Bir Varlık Olarak İnsan

Zaman gerçek varlık alanının belirleyicisidir. Gerçek olan her şey zamanın içindedir ve oluş halindedir. Zaman fizik bakımdan tek boyutludur, akış halindedir ve zamanın ne bir başı ne de bir sonu vardır. Ne bir dünü ne bir yarını, ne de bir bugünü vardır. Zaman fiziki olarak ölçülemez, ancak dayanak noktası vardır. Bu dayanak noktasının ölçtüğü akış halinde bulunan zamanın kendisi değil, zaman içinde olup-biten olayların süresidir; örneğin bu, zaman içinde olup-biten bir olayın süresi olabilir.

Ancak olaya antropolojik açıdan bakacak olursak insan, zaman içinde bir başı ve bir sonu olmayan, tek boyutlu fizik zamanı kendi içinde üç boyutlu bir antropolojik zamana çevirmiştir. Nasıl bilim insanları çalışmalarını tek boyutlu zaman içinde hesaplayıp çözüyorsa, insan da kendini yapıp-etmelerini, çocukluğunda yaşadığı olayları, yapıp etmelerinin sonuçlarını üç boyutlu bir zaman içine yerleştirerek çözmektedir. İnsanın bütün eylemleri bu üç boyutlu zaman içinde olup bitmektedir. Bu eylemlerin veya yapıp-etmelerin gerçekleştirmek istedikleri amaçlar, hedefler, planlar vardır. Gerçekleştirilen bu amaçlar, hedef ve planlar kaybolup gitmezler; zamanın boyutlarında, değişmeyen yerlerini alırlar. Zamanın boyutları boş uzayıp giden boyutlar olmayıp, birbirlerinin içine geçmiş bir yapı içinde yapıp-etmelerle, onların ürünleriyle ve olaylarla doludur (Mengüşoğlu 2014).

Tarihsel bir varlık olarak insana hizmet verirken bir sağlık profesyoneli olan hemşirenin insana dair göz önünde bulundurması gereken en önemli unsur kuşkusuz sağlık öyküsü ve geçmişten bugüne yaşadığı sağlık problemleri doğrultusunda

gereksinimlerinin önceliğini belirlemek ve hiyerarşik bir sıralamaya sokmaktır (Okuroğlu ve ark., 2014). Böylelikle bireyin sağlık bakım ihtiyaçları karşılanarak yaşamı var edilmiş ve hemşirelik gerçek anlamda var oluş kaynağına ulaşmış olur.

SONUÇ

Evrenin varoluşunun bütün özelliklerini kendisinde toplayan insanı sadece maddesel olarak değerlendirmemeliyiz. İnsanı iyi tanımak/neliğini yorumlamak istiyorsak insanı bütün olarak ele almalıyız. Bunun içinde çalışmamızda yer alan insanı anlamaya yardımcı olacak olan varlık koşulları içinde olan fenomenlerden yola çıkmalıyız. İnsanı sadece istatistiki verilerle ya da salt hastalık bazında ya da laboratuvarında çalışmalar yaparak bir bütün olarak değerlendiremeyiz ya da değerlendirmeye çalışsak da bu insanı bölmek, parçalamaktan öteye gitmez. Günümüz biliminin de insan konusunda düştüğü ikilem bu olsa gerek. Oysa insan Kant'ında dediği gibi bütünlüğüyle ve “varlık şartları” ile insandır.

Profesyonel bir disiplinin üyeleri olarak hemşireler tarafından “insanın yaşamını var etmek ve varlığını sürdürmek için verilen bakım hizmeti de bu bağlamda insanın bütününe kapsamalı ve bu felsefe ile yürütülmelidir.

KAYNAKLAR

- Arslan Özkan H, Karaca, A. Bilim, Toplum ve Hemşirelik, Ed: H. Arslan Özkan. Hemşirelikte Bilim Felsefe ve Bakımın Temelleri. Akademi Basın Yayın, 2014, İstanbul
- Atalay, M. (2023). Felsefe, İnsan ve Hemşirelik, Ed: Şerife Karagözoğlu, Ayşe Demiray, Pınar Doğan. Temel Hemşirelik, Uygulama İçin Esaslar. Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara.
- Cassirer, E., (1980). (Çeviren Necla Arat). İnsan Üstüne Bir Deneme. Remzi Kitabevi Yayınları Evrim- İstanbul 1980.
- Çarkı, R., (2022). İnsan Felsefesi Açısından Varoluşçuluk ve Varoluşçu Psikoloji. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Felsefe Anabilim Dalı Felsefe Doktora Tezi. Danışman: Prof.Dr. Sevgi ŞAHİNTÜRK, İstanbul.
- Çıvgın, A.G. (2003). Takiyettin Mengüşoğlu'nun İnsan Anlayışının Günümüzdeki Yeri Ve Önemi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Danışman; Yrd. Doç. Dr. Işık EREN. Bursa
- Darıcı, A. (2014). Descartes'ın Felsefesinde Bilgi Ve Yöntem. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Tez Danışmanı Doç. Dr. Mehmet GÜNENÇ İstanbul 2014.
- Demir, N. (2004). İnsan Hakkındaki Bazı Felsefi Görüşler Üzerine. Felsefe Dünyası, 2004/2, Sayı 40.
- Gehlen A., 1970. Çeviren: Rıfat DÖVER. İnsan Üzerine Sekiz Konferans. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 1576.
- Hall J. (1996). “Don't Fence Me In”: My Philosophy Of Nursing Home Care Provider November/December 1996, Vol. 1 No. 6.
- Hartmann N. (1998). Çeviren: Harun Tepe. Ontolojinin Işığında Bilgi. Türkiye Felsefe Kurumu Çeviri Dizisi: 6 ISBN 975- 7748 - 21 – 8. Ankara
- Jaspers, K. (1981). Çeviren: Mehmet Akalın. Felsefeye Giriş. Dergâh Yayınları. İstanbul

Kant, I. (1995) . (Çeviri: İ. Kuçuradi) Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Karagözoğlu, Ş. (2006). Bilim, Bilimsel Araştırma Süreci Ve Hemşirelik. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 10 (2):64-71.

Mengüşoğlu, T. (2014). Kant ve Scheler'de İnsan Problemi: Felsefi Antropoloji İçin Kritik Bir Hazırlık. Doğu Batı Yayınları. ISBN:978-605-5063-21-4, S:267

Mengüşoğlu, T. (2015). İnsan Felsefesi. Doğu Batı Yayınları. ISBN: 978-605-5063-74-0 / Sertifika No: 15036.

Mungan, E. (2021). Geştalt Kuramı'nın Problem Çözme Üzerine Çalışmaları ve Günümüzün Geştaltı. Nesne, 9(20), 354-378. DOI: 10.7816/Nesne-09-20-09

Okuroğlu Karahan, G., Bahçecik, N., Alpar Ecevit, Ş. (2014). Felsefe Ve Hemşirelik Etiği. Kilikya Felsefe Dergisi. 2014 / 1.

Scheller, M. (2020). Çeviren: Harun Tepe. İnsanın Kosmostaki Yeri. Bilge Su Yayıncılık. ISBN 978-605-2229-22-4. Ankara

Ünsal, A. (2017). Hemşireliğin Dört Temel Kavramı: İnsan, Çevre, Sağlık&Hastalık, Hemşirelik. Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi Cilt1, Sayı 1,2017, Sayfa 11-25.

Velioğlu P. Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar. İstanbul: Alaş Ofset; 1999

Yılmaz, O. (2022). Aristoteles ve Nietzsche'nin İnsan Felsefelerinin Karşılaştırılması. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi. Danışman: Prof. Dr. Mehmet Önal Malatya